

Valvira

Lausunto

08.09.2021

V/25136/2021

Asia: VN/846/2018

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) lausuu luonnoksesta hallituksen esitykseksi seuraavaa:

1. Valviran ja Ahvenanmaan välinen yhteistyö

Valvira ja Ahvenanmaan eri viranomaiset ovat tehneet paljon yhteistyötä sekä eri rekisterihankkeissa että laajasti Valviran eri substanssitoimintoihin liittyvissä ohjaus- ja valvontakysymyksissä. Sosiaali- ja terveydenhuolto, alkoholi-, sekä tupakka-asiat kuuluvat Ahvenanmaan itsehallinnon piiriin (terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammattioikeuksia ja valvontaa lukuun ottamatta). Valtakunnan viranomaiset ovat yleisen toimivaltansa rajoissa velvollisia maakunnan hallituksen pyynnöstä avustamaan maakunnan viranomaisia itsehallintoon kuuluvien tehtävien hoitamisessa (nykyinen itsehallintolaki 31§, lakiehdotus 53§). Tällä perusteella Valvira on ohjannut ja neuvonut Ahvenanmaan viranomaisia samankaltaisesti kuin aluehallinnon viranomaisia itsehallinnon asettamat rajat huomioiden. Kuitenkin monissa kysymyksissä, kuten rekistereihin ja kanteluasioiden käsittelyyn liittyen, tarvittaisiin selkeämpiä säännöksiä toimivallanjaosta. Esimerkiksi rekistereihin liittyvät kustannus- ja kielikysymykset tulisi olla Ahvenanmaan ja Valviran välillä selvemmin säännelty, jotta yhteistyö Ahvenanmaan viranomaisten kanssa olisi maakunnalle mahdollisimman tehokasta. Tällä hetkellä merkittävä osa virkamiesten työpanoksesta menee kuitenkin sen selvittämiseen, mikä on erilaisten tarpeiden kannalta juridisesti ylipäänsä mahdollista.

2. Tupakka-asiat

Hallituksen esityksen luonnoksessa esitetään, että itsehallintolain 27 §:n 1 momentin 18 kohdan mukaan maakuntapäivillä olisi lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat tupakkatuotteita. Tupakkatuotedirektiivin 2 artiklan 4 alakohdan mukaisesti tupakkatuotteilla tarkoitetaan ainoastaan sellaisia tuotteita, jotka sisältävät tupakkakasvia, ja tuoteryhmän ulkopuolelle jää paljon eri tuoteryhmiä. Säännöskohtaisten perustelujen valossa vaikuttaa kuitenkin siltä, että esityksellä ei ole tarkoitus muuttaa nykytilaa, jossa maakuntahallitukselle kuuluu toimivaltaa sekä tupakkatuotteiden että niihin verrattavien tuotteiden ("relaterade produkter"), kuten sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden osalta. Säännöksen täsmentäminen olisi perusteltua myös toimintokohtaisesti, sillä ainoastaan tupakkatuotteiden mainitseminen säännöksessä voi herättää ajatuksen siitä, pitääkö lainsäädäntövalta sisällään ainoastaan tuoteominaisuuksista säättämisen.

3. Alkoholiasiat

Ehdotetun itsehallintolain 27 §:n 1 momentin 21 kohtaa tulisi selventää siten, että siitä kävisi ilmi valtakunnan ja Ahvenanmaan välisessä liikenteessä toimivilla aluksilla sovellettavan valtakunnan eli alkoholilain (1102/2017) 7 §:n tai Ahvenanmaan alkoholipitoisten aineiden anniskelua koskevan lainsäädännön ensisijaisuus. Kyseisen kohdan muotoilu ei myöskään selkeästi kerro, onko Ahvenanmaalla lainsäädäntövalta paitsi anniskeluluvan myöntämisen myös luvanvaraisen toiminnan sääntelemisessä Ahvenanmaalla.

4. Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta-asiat

Valviran toimivaltaan kuuluvat Manner-Suomessa annettua hoitoa koskevat kantelut, kun kysymyksessä on epäily hoitovirheestä, joka on johtanut kuolemaan tai vaikeaan pysyvään vammautumiseen ja muilta osin kantelut tutkii aluehallintovirasto. Ahvenanmaan itsehallintolain nojalla maakunnan hallituksen toimivaltaan kuuluu Ahvenanmaalla tapahtuneesta hoidosta tehtyjen terveydenhuollon ja sosiaalihuollon kanteluiden ratkaiseminen sekä ahvenanmaalaisten terveydenhuollon ja sosiaalihuollon organisaatioiden valvonta. Valvira on siirtänyt itsehallintolain 18 §:n 12 kohdan nojalla Ahvenanmaan maakunnan hallituksen käsiteltäväksi asiat, joissa sillä ei ole toimivaltaa.

Käytännössä Valviran ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen toimivallanjako on herättänyt usein kysymyksiä. Asioiden siirtoja on tehty puolin ja toisin. Valviran käsityksen mukaan Ahvenanmaalla on aika ajoin koettu, ettei maakunnan hallituksella ole riittävää asiantuntemusta ratkaista joitain hoitoa koskevia kanteluasioita. Myös lastensuojelun puolella on tullut jossain määrin yhteydenottoja, mutta

koska lainsäädäntö on tältä osin selvempi, yhteydenotot ovat sisältäneet enemmän tilanteisiin liittyvää neuvontaa ja ohjausta kuin punnintaa siitä, pitäisikö asioita siirtää käsiteltäväksi Valviraan.

Valviran näkemyksen mukaan lainsäädäntövalta ja sitä kautta myös toimivalta hallintoasioissa koskien terveyden- ja sairaanhoitoa kuuluu Ahvenanmaalle. Näin ollen, kun hoito on tapahtunut Ahvenanmaalla, ei Valviralla ole toimivaltaa käsitellä hoidosta tehtyä kantelua, riippumatta siitä, onko kyse hoitovirheestä, joka on mahdollisesti johtanut kuolemaan tai vaikeaan pysyvään vammautumiseen. Valviran käsityksen mukaan, vaikka valtakunnan viranomaiset ovat yleisen toimivaltansa rajoissa velvollisia maakunnan hallituksen pyynnöstä avustamaan maakunnan viranomaisia itsehallintoon kuuluvien tehtävien hoitamisessa (nykyinen itsehallintolaki 31§, lakiehdotus 53§), tämän säännöksen nojalla maakunnan hallitus ei voi siirtää toimivaltaansa kuuluvaa asiaa valtakunnan viranomaiselle. Näin ollen täsmennyksille terveydenhuollon valvonnan toimivallanjaosta eri viranomaisten välillä näyttäisi olevan tarvetta. Tästä erikseen ovat tilanteet, joissa Valvira on antanut poliisille sen pyytämät lausunnot oikeuslääketieteellistä kuolemansyyntselvittämistä koskeissa asioissa, joissa on ollut kyse myös Ahvenanmaalla annetusta hoidosta.

Valviran toimivaltaan kuuluu käsitellä terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvonta-asiat sekä Manner-Suomessa että Ahvenanmaalla. Lakiehdotuksen 28 §:n 43 kohdan mukaan eduskunnan lainsäädäntövaltaan Ahvenanmaalla kuuluvat mm. terveydenhuollossa toimivien ammattioikeudet. Tämä kohta vastaa nykyisen itsehallintolain 27 §:n 30 kohtaa (terveyden- ja sairaanhoidon piirissä toimivien kelpoisuusvaatimukset). Lakiehdotuksen mukaan ”edellä mainitut ammattioikeudet sisältävät ammattioikeuksien myöntämisen lisäksi kokonaisuuden, johon myös ammattihenkilöiden rekisteröinti, valvonta ja seuraamusjärjestelmä kuuluvat. Ammattioikeuksien myöntäminen, rekisteröinti ja valvonta muodostavat erottamattoman kokonaisuuden, jonka tarkoituksena on esim. terveydenhuollossa, että potilasturvallisuudesta voidaan varmistua”. Sen sijaan sosiaalihuollon henkilöstön ammattioikeuksien hyväksyminen ja siten myös valvonta kuuluu jatkossakin Ahvenanmaan itsehallinnon piiriin.

Henriksson Markus
Valvira

Lehtonen Niina
Valvira